

риод и сделать выводы относительно тенденций в области развития синтаксиса английского языка.

Удельный вес различных приемов выражения синтаксических отношений изменился по сравнению с древнеанглийским периодом. Прием управления сузил границы своего употребления из-за упрощения падежной системы. Согласование осталось исключительно в области отношений подлежащего и сказуемого: *Her power was weyk* (С.Ch.:66). Примыкание использовалось лишь в том случае, когда расположение членов словосочетания оказывалось единственной формой выражения связи между ними.

Характерным атрибутом словосочетаний в среднеанглийском было обязательное наличие существительного в его структуре. Грамматическое значение слова часто выявлялось с помощью соседствующих слов: *clean water - to water the flowers*.

В некоторых типах словосочетаний начинает использоваться служебный элемент, в первую очередь предлог.

Для среднеанглийского предложения характерен номинативный строй, где подлежащее выделяется особым падежом - именительным - независимо от характера сказуемого.

Изменения в выражении подлежащего и сказуемого привели к перестройке безличных предложений. В отличие от древнеанглийского, в среднеанглийском появляется обязательное подлежащее, выраженное безличным местоимением *it: ... and it so were...* (P.P.:46).

В связи с разрушением системы флексий, порядок слов в среднеанглийском стал занимать ведущую позицию. Прямой порядок устанавливается в модели SPO: *He swore on a book* (С.Ch.:67). Обратный порядок связан с вынесением на первое место в предложении наречий места и времени, обстоятельства и дополнения.

В конце среднеанглийского периода окончательно устанавливаются строгие правила употребления отрицания в предложении: однократное отрицание становится нормой.

Данный период характеризуется развитой системой сложных предложений, хотя эти предложения обладают еще нечеткой структурой построения.

Количественный анализ предложений в текстах раннего и позднего средневековья позволяет сделать некоторые выводы. Например, в тексте раннего средневековья «*Polychronicon*», состоящего из 31 предложения, насчитывается 23 % простых и 77 % сложных предложений. Из общего количества сложных предложений можно выделить 42 % сложноподчиненных и 58 % сложносочиненных. В тексте более позднего периода «*Evil Times of Edward II*», состоящем из 29 предложений, насчитывается всего 17 % простых и 83 % сложных предложений. Соотношение сложносочиненных и сложноподчиненных предложений можно представить как 1:3 (21% сложносочин., 79% сложноподчин.).

Таким образом, данные количественного подсчета подтверждают выводы о том, что на протяжении среднеанглийского периода происходит интенсивное развитие структуры сложного предложения, происходит постепенный переход от сочинения к подчинению.

ПЕРШАСНАЯ ІНФАРМАЦЫЯ ПРА РЭЧАІСНАСЦЬ І ЯЕ ФІКСАЦЫЯ ў БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ

А. М. Каваленка

Навуковы кіраўнік – д.філал.н., прафесар **В. І. Сянкевіч**
Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна

У паведамленні будуць разгледжаны механізмы фіксацыі першаснай феноменалагічнай інфармацыі аб рэчаіснасці ў беларускай моўнай карціне свету праз зварот да этымалогіі дэскрыптываў.

Пачаткам любога пазнання з'яўляецца канкрэтна-пачуццёвае ўспрыманне, арыентаванае на рэальны стан рэчаў. Рэальны свет прэзэнтуюцца праз успрыманне. Звесткі аб рэчаіснасці, якія маніфестуюцца нашымі органамі, — феноменалагічныя. Канкрэтна-пачуццёвае ўспрыманне свету адбываецца праз адчуванні паху, смаку, гучання, зрокавыя і тактыльныя ўражанні і знаходзіць сваё выражэнне ў намінатыўнай сістэме мовы, перш за ўсё ў

дэскрыптывах, якія апісваюць рэальныя з'явы. Пры гэтым важна адрозніваць дэскрыпцыю ад характарыстыкі. Дэскрыпцыя апісвае з'яву, а характарыстыка прыпісваецца прадмету (рэчы) ці асобе. Дэскрыпцыя абазначае неад'емную рысу аб'екта. Характарыстыка інтэнцыянальная, яна арыентавана на ўдзельнікаў камунікацыі, дэскрыпцыя — на рэальны стан рэчаў.

Першапачатковыя адносіны чалавека да навакольнага свету заснаваны на інфармацыі, якая даецца праз органы пачуццяў. Гэтая інфармацыя фіксуецца праз дэскрыпцыю. Так, апісальнымі з'яўляюцца, напрыклад, абазначэнні колеру. Колер — відавочная прыкмета, якая вылучаецца пры непасрэдным ўспрыманні праз органы зроку. У прымаўцы *Лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць* адлюстравана народнае ўсведамленне значнасці пазнання праз органы зроку, якія размяжоўваюць *чырвонае, жоўтае, блакітнае, чорнае, светлае, празрыстае, мутнае* і інш. Дэскрыптыўнымі таксама будуць абазначэнні тэмпературы (*цёплы, гарачы, халодны* і інш.); яны разлічаны на непасрэднае тактыльнае ўспрыманне. Пры гэтым тактыльны адчужанні найбольш істотныя ў пазнанні свету чалавекам. Прадмет, да якога мы дакранаемся, дае нам упэўненасць у тым, што мы маем справу з нечым сапраўды рэальным. Навобмацак можна размежаваць *цёплае, сцюдзёнае, пякучае, мяккае, цвёрдае, ліпкае, доўгае, кароткае* і інш. Слых размяжоўвае *ціхае, гучнае, звонкае* і г.д. На смак аб'ект можа быць *горкі, салёны, салодкі, кіслы* і г.д. Значна менш пахавых уражанняў: аб'ект можа быць *духмяным, пахучым або смярдзючым*.

Суб'ект, які пазнае, імкнецца неяк абазначыць яшчэ незнаёмую яму з'яву, зафіксаваць яе ў памяці. Гэтая фіксацыя сведчыць аб тым, што аб'ект быў ужо пазнаны. Наступнае заўсёды чымсьці падобнае да папярэдняга. Гэта абумоўлена прыродай чалавечага мыслення, якое складаецца з парных штуршкоў — ужо знаёмага і яшчэ эмпірычна непазнанага. Напрыклад, для абазначэння ўласцівасці аб'екта, якая напамінае ў мысленні “жар, спёку”, выбіраецца такая ж прыкмета і для наймення яшчэ незнаёмай ўласцівасці. З цягам часу ўсведамленне матывацыі наймення можа страціцца — адбываецца дэтымалагізацыя. Так, сучасныя словы *жар, гарачы* (пры дакрананні) і *горкі* (на смак) не ўсведамляюцца як роднасныя, а іх генетычная сувязь устанаўліваецца ў выніку этымалагічнага пошуку [ЭСБМ т.3.].

Дэскрыптывы, якія апісваюць вынікі канкрэтна-пачуццёвага пазнання рэчаіснасці чалавекам, утвараюць найбольш старажытны пласт лексікі. Такая лексіка ў многіх выпадках усведамляецца як нематываваная, і менавіта яна з'яўляюцца прыдатнай для вывучэння механізмаў фіксацыі першаснай інфармацыі словам. Больш таго, феноменалагічныя веды пра рэчаіснасць фарміруюцца не ізалявана, а ў сукупнасці, комплексна. Так, можна сказаць, што аб'ект паводле паху *едкі* і *едкі* пры дакрананні, пры гэтым слова *едкі* роднаснае са словам *есці*, а напрыклад, антанімічная ў сучаснай мове пара *салёны—салодкі* ўзыходзіць да агульнага індаеўрапейскага рэканструкта са значэннем “які ўзбуджае органы смаку” [1].

Такім чынам, канкрэтна-пачуццёвае ўспрыманне рэчаіснасці захоўваецца ў памяці і фіксуецца метамай апісання. Падставай для гэтага з'яўляюцца адносіны падабенства.

Літаратура

1. Шанский Н.М. В мире слов. М., 1978. — С. 139-140.

РОЛЯ СТЫЛІСТЫЧНЫХ ПРЫЁМАЎ У СТРУКТУРНАЙ АРГАНІЗАЦЫІ ПЕРЫЯДУ

С. А. Алісievіч

Навуковы кіраўнік – к.філал.н., прафесар **Н. В. Гаўрош**
Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М.Танка

Важнымі спосабамі структурнай арганізацыі перыяду выступаюць стылістычныя прыёмы. Як асаблівыя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення, яны ажыццяўляюцца праз пэўную сінтаксічную будову фраз, якія выкарыстоўваюцца для ўзмацнення выразнасці выказвання. Узмацняючы выразнасць мовы перыяду, гэтыя прыёмы адначасова выконваюць у ім структураўтваральную ролю.

У аснову кампазіцыйнай будовы перыяду могуць быць пакладзены наступныя стылістычныя прыёмы: эпістрафа, эпанастрафа, сінтаксічны паралелізм, ампліфікацыя, рэтардацыя.